БАРЫ ДОЙДУЛАР ПРОЛЕТАРИЙДАРА, ХОЛБОҺУҢ!

САҤА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫ ОРОЙУОНУНААҔЫ КОМИТЕТЫН УОННА УЛЭҺИТТЭР ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОН ААҔЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

1931 сыл алтыныыы 15 күнүттэн тахсар | №68 (4180) | 1972 сыл, Бэс ыйын 6 күнэ ОПТУОРУННЬУК | Сыаната 2 харчы

ДУОГАБАРДАР КҮҮСТЭРИГЭР КИИРДИЛЭР

SOHH. ССТА. Манна Советскай Союз уонна ГФР икки ардылэрыгар ратификацияламмыт дуогабардар граматаларын атастаһыы буолла. Ити күн ПНР уонна ГФР икки ардылэрыгар ратификацияламмыт дуогабар граматаларын атастаһыы эмиэ ыытылынна.

ССРС—ГФР уонна ПНР—ГФР икки ардылэрыгар түһэрсиллибит дуогабардар күүстэригэр киирдилэр.

АРЬАА БЕРЛИН. ССТА. Түөрт өрүттэр Арҕаа Германияҕа сыһыаннаах түмүк боротокуоллара илии баттанна. Себүлэһии күүһүгэр иккирдэ.

Оҕолор сынньалаҥнарын көдьүүстээхтик тэрийиэххэ

«...олохтоох партийнай, советскай, профсоюзнай уонна хаһаайыстыбаннай органнар оҕолор оскуола таһынаҕы тэрилтэлэрин үлэлэрин туһалаһар, оҕолор сынньалаҥнарын уонна эйгэлэрин тэрийиигэ материальнай базаны кэҥэтии уонна бөҕөргөтүү, куорат таһынаҕы уонна куорат иһинээҕи пионерскай лаагырдар ахсаанныларын элбэтии, олохтоох сиринэн ыытыллар үлэни туһалыы оттуһан дьаһаллары ылыахтаахтар» диэн этиллэр ССКП КК «В. И. Ленин аатынан Бүтүн Союзтаагы пионерскай тэрилтэ 50 сылын туһунан» ууруубаҕар.

Оҕо сайынгы сынньалаҥын көдьүүстээхтик тэрийии туһунан оскуола кэргэн уонна общественность представителлэрин ороЙуоннаагы сүбэ мунньаҕар кэҥэтик кэпсэтиллибитэ. Олохтоох Советтар исполкомнарын, оскуолалар салайааччыларын, оскуолатаагы пионерскай уонна комсомольскай тэрилтэлэр, оҕо тэрилтэлэрэ үөрэнээччилэр уонна оскуолаҕа киирбэин иччилээҕи саастаах оҕолор сайынгы сынньалаҥнарын тэрийиигэ үһүлүччү болҕомтону ууруохтаахтар.

Кистэл буолбатах, ааспыт оттугар оҕолор сынньалаҥнара солтоохтук тэриллибэтэ. Элбэх оҕо ханна да туһаныахтыы сынньамматаҕа. Быйыл ити нтэҕэһии тордуттан туораттар сөрүн турар. Үөрэх дьылын тиһэх күннэригэр оскуолаларга 1-3 хонуктаах туристическай походтар тэриллиннилэр. Колхозтар уонна совхоз 300 миэстэлээх пионерскай лаагырдары аһан үлэлэтиэхтээхтэр. Хадаар аҕыс кылаастаах оскуолата (директор таб. Неустроев В. М.) 25 оҕоҕо анаан своднай дружинаны от хомууругар бир толору механизированнай звенону тэрийэн үлэлэтиэҕэ. Эмиэ ити күндүн Алаҕар, Хайахсыт аҕыс кылаастаах, Кытаанах орто оскуолалара своднай дружиналары, этэрээттэри тэрийэн оҕолору сынньатыахтара. Ити үчүгэй холобур барыларга үтүө өйөбүлү ылыахтаах.

Улахан Куолга байыаннай-спортивнай лаагыр, Дириҥ дэтдомун базатыгар уопсай профсоюзнай лаагыр аһыллыахтара. Оттон Чурапчы орто оскуолата Дьөарыллаҕа оҕо трудовой лаагырын үлэлэтиэҕэ.

Сүрүн соругунан үөрэнэр саастаах оҕолору барыларын сайынгы тэрээһиннээх сынньалаҥынан, чэбдигирдэр дьаһалларынан, общественнай-туһалаах үлэнэн хабыы буолар. Үһүлүччү болҕоито үөрэнээччилэр производственнай бригаадаларын үлэлэрин уонна оҕолор культурнай сынньалаҥнарын сөпкө дьүөрэлэһэн ыытыыга ууруллуохтаах. Итиннэ сибээстээн олохтоох Советтарга улахан соруктар сүктэриллэллэр. Пионерскай лаагырдары, площадкалары—кэҥэтиэххэ, ахсаан оттугын элбэтиэххэ, иннилэрин хомуталлаккка бириэмэтигэр аһыгыналлаахха. Лаагырдары иһэр уунан хааччыйыы, сотуолуур уулары уонна сынньанар сирдэри ыраастык тутуу—бэйэлэрэ туһаа оҕоталаах боппуруостар.

Пионерскай лаагырдары ыытыах педагогическай кадрдарынан, повардарынан, техүлэһиттэринэн толору хааччыйыахха. Сибиһэй уонна иинньигэс аһылык баар буоларын ситиһиэххэ.

Үөрэнээччилэр производствоҕа ыыттыылара кинилэр туһалаах тэк сынньаныыларын ньитта таба дьүөрэлэһиэхтээх. Ол бүтэһик сылынан оҕолор эттэрин-хаандарын чэбдигирдии, доруобуйаларын тупсарыы буолуохтаах.

Оҕолор сынньалаҥнарын көдьүүстээхтик, барыларын хабан туран тэрийии—бастаан туран бары нэһилиэктэр Советтарын, профсоюзнай уонна хаһаайыстыбаннай тэрилтэлэр бочуоттаах эбээһинэстэриттэн бирд сүрүннэрэ.

Пятилеткаҕа—БОЛЬШОЙ ИННИНЭ!

СҮҮСТҮҮ КИЛОГРАММ ЭБИЛЛИЭХТЭРЭ

„Амма“ совхоз бостууктара мэччирэҥ кэмигэр сүөһүнү төлөһүтүүгэ ылыммыт социалистическай ЭБЭҺЭЭТЭЛИСТИБЭЛЭРЭ

Баһыгы, «Амма» совхоз коллектива ССРС уонна Саха АССР тэриллибиттэрэ 50 сылларын туолуулэрын чиэһигэр аастыы кыстыкка ыччат сүөһүнү төлөһүтүүгэ үрдэтиллибит эбэһээтэлистибэбитин кыайыылаахтык толорбутун арааһардыыбыт. Кыстык аҕыс ийын түүтүнэн хас биирдии бороскуо 92 килограммынан эбиллэрин ситиһэр эбэһээтэлистиба 15,1 килограмминан толорулунна.

Биллэрин курдук, мэчээт сүөһүнү балтараа саастарын туолуохтарыгар диэри эргичча иитиигэ аһылыкка туруоран хомуйуурдук төлөһүтүохха наада. Ол иһин байэбиттэр сана эбэһээтэлистибэни мындан тураннат республика бары колхоһтарын, совхоһтарын сүөһүнү сайын көрөн-харайан төлөһүтүүгэ үлэлэр бостууктарын социалистическай куоталаһыыга ыытыбыт.

Быйыл күһүн баһыгы совхозунут 814 балтара саастарын туолбут ыччат сүөһүнү государственнай туттарыыга. Ити сүөһүлэр мэччирэҥгэ аҕалыллаллартан надоевуйуна 187,865 килограмм эбэтэр биирдии байэлэрэ ортотунан 230,7 килограмм тыыннаах ыйааһыннаахтар. Бу сүөһүлэрбитин үчүгэйдик иэччитэн, күүстээх аһылыкка туруоран, мэччирэҥ бүтүүтүгэр хас биирдиилэрэ 330,7 килограмм тыыннаах ыйааһыннаналарын ситиһэргэ соруктанныбыт. Онон мэччирэҥ түөрт ыйыгар биир сүөһү ортотуран 100 килограмтан итэҕэһэ суох эбиллэрин уонна 95 бырыһыана ортону урааһын уойуулаах буоларын ситиһиэхпит.

Эбэһээтэлистибэбитин төлөрөө сылаттан, республика бастыҥ бостууктарын опыттарын уонна наука ситиһиитин кэҥэтик туһаныахпыт. Мэччитиини маршрут быһыытынан тэрийэхпит, сүөһүнү үс тоҕуллан итэрэҕэ суох онустимуляторынан үкуолуохпут. Куйаас, үөн-көйүүр турбут кэмигэр сүөһүнү сыныаттыыны, сөрүүкэтиини тэрийэн туран, коонньорбоҕон эбии аһатыахпыт. Күһүҥгү оттугар эрдэ оттоммут хонуһалар кэнчээрилэригэр мэччитиэхпит уонна эрдэ хомуллубут баһыыбаларбыт туһаныахпыт. Государственнай туттарыыһыт 10—15 хонук иннинэ күүстээх аһылыкка туруоруохпут.

Сүөһүнү мэччитэр хас да звеноҥу тэрийиэхпит. Звеноолар икки ардылэрытыгар куоталаһыыны киэҥник тэнитиэхпит. Оҕом икки уруу ыһыллайдаах 1972 сылга сүөһү питомниктэрэ совхозунут албан ааҕар сүөһүлэрин ситиһиэхпит.

Мэччирэҥгэ сүөһүнү интенсивнайдык үөрүү үлэҕа экономическай сүүйүүлээх. Үрдүк төйүүлээх сүөһүнү содотуонкаҕа туттарыы иэйиллиилэрэ уонна хаһаайыстыба интэриэстэригэр сөп түбэһэр.

Биир идэлээхтэрбит, республика бостууктара ыһыллыбыт кыһа социалистическайдыы куоталаһыыны үлэлиэхтэрэ диэн эрэнэбит.

Эбэһээтэлистибэ совхоз бастууктарын уонна специалистарын сүбэ мунньахтарыгар биир санаанан ылыллынна.

Дьикти опыт

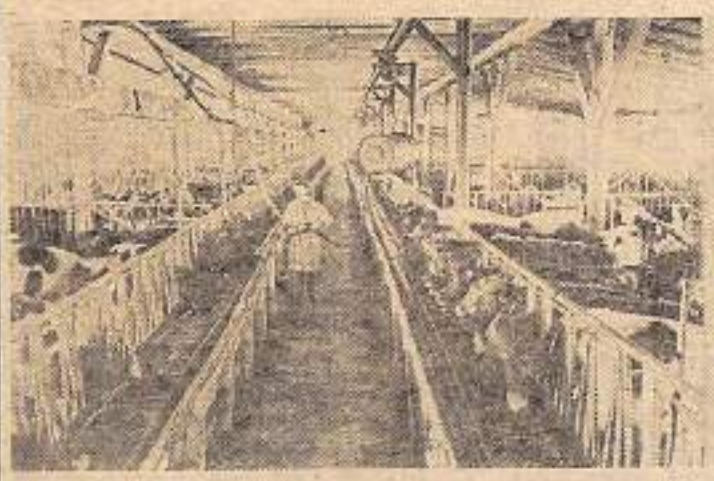

Механизатордар ньирэй көрөөччүлэргэ

ПСКОРСКАЙ УОБАЛАС. Великолукскай оройуон Буйбишев аатынан колхоһугар хаһаайыстыба кылаабынай инженера В. А. Васильевскай бырайыагынан тутуллубут талааттиньык байа колхоһун эрэ буолбакка ыллалыы уобалаһтар сүөһүһуттэрин болҕомтолоруу тардар.

Манна 24 хонугуттан 5 ыйыгар диэри саастаах 100 нэһэй турар. Киниилэр сууллаттаагы орто эбиллиилэрэ 690 граммга тэҥнэһэр. Манна иитиэйэх ньирэй көрөөччү уонна аһылыгы бэлэмнииллэр механизатор үлэлиилэр. Ньирэйдэр талааттарга торфа, оҥу бульдозерынан тарастыллыбыт. Хоруудалар ыанньыларынан сүүрэр транспортер дорохххой аһылыгы тиэрдэр.

СНИМОККА: үлэлэтиҥиньик уопсай көстүүтэ. Шлирай хорөөччү А. Зирдзинина аһылык тарта тар. Уһа диэки—бырайыак автора В. А. Васильевскай.

А. Овчинников фотота.

Сэҥэ фотохроникаҕа.

САҺСКЫ ҮЛЭЛЭР

Бу күннэргэ наары хорутуур ороЙуон бары гаһаайыстыбаларыгар бар-барыта түрүү. Биллэриллибитин курдук, наары хорутуумуу совхоз ороЙуон үрдүнэн бастаан бүтэрбита. Мэн ыйын 4 күнүнээҕи түрүөлүнэн Эриилик Эристиин аатынан колхоз 150, Калинин аатынан колхоз 120, Карл Маркс аатынан колхоз 64, Ленин аатынан колхоз 29 гектарга наары хорутуулар.

Хорутааччыбыт элэйдэр гаһаайыстыбаларгын, бу ый 4 күнүнээҕи түрүөлүнэн, Эриилик Эристиин аатынан колхоз уонна совхоз 15-гиттэн, Карл Маркс аатынан колхоз 8, Калинин аатынан колхоз 5 гектардаах ыһыллаллар. Оттон Ленин аатынан колхоз 324 гектарга быһаллаабыттан, үөһэ этиллибит күннээҕиттэн, 280-гар миэстэ.

С. ИКОНОВА.

РЕСПУБЛИКАЛАР ИЛЛЭЭХ КЭРГЭННЭРЭ

РЕСПУБЛИКА ПЯТИЛЕТКАТА

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

✦ 1966—1970 сылларга РСФСР промышленнай производствотын кэмэйа балтараа тогул кэриэ үүнүүтэ. Сэнэ пятилеткаҕа киин 47 бырыыланыынан улаатыыда.

✦ Республика электростанциялара 1970 сылга 170 миллиард киловатт-чаас электроэнергияны биэрбиттэрэ. 1975 сылга кинилэр иэгэрон таһаарыылара 657 миллиарда тиийиэ, ити ССРС-ка иэһэ буллар электроэнергия 60 бырыһыанынаттан ордук.

✦ Россия нефтяниктэрэ сэнэ пятилетка бүтүүтүгэр иэби хостооһуну 400 мөлүйүөн тоннаҕа тиэрдиэхтэрэ. Ганы хостооһун 70 бырыһыанынан, 145 миллиард кубическай метрга тэҥнэһиэҕэ.

✦ 1975 сылга чөҥү хостооһун 1970 сыллаагар 29 мөлүйүөй тоннаҕа эбиллэн 374 мөлүйүөн тонна буолуоҕа. Чөҥү хостооһун үүнүүтүн 20 мөлүйүөн тоннаттан ордугун Кузбасс иэриэҕэ. Пятилетка устатыгар Кузнецкай шахтердара сыл аҕыын 135 мөлүйүөй тонна чөҥү хостуохтара.

✦ Хара металл бэлэм прокатын сыллааҕы иэгэрон таһаарыыта 57 мөлүйүөн тоннаҕа тиийиэҕэ. Магардас Курскайдаабы магнитнай аномалия оройуонугар тимир рудатын хостооһун 40 мөлүйүөн тонна кэриэ буолуоҕа.

✦ Чэпчэки промышленность бородуукэуйатын кэмэйэ 1971—1975 сылларга 34 бырыһыанынан улаатыыда. Таҥалы (хлопчатобумажнай, шерстянай уонна солко) иэгэрон таһаарыыта 1970 сылга 6,8 миллиард квадратнай метрэн 1975 сылга 7,9 миллиард квадратнай метрга тиийиэҕэ. Тирии атах таҥалын иэгэруу ити кэм устатыгар 350-тэн 421 мөлүйүөн паараҕа тиийиэҕэ. Чэпчэки индустрияны сайыннарыыга 1971—1975 сылларга капитала уган, аҕыс пятилетканы кытта тэҥнэһэттаххэ, 70 бырыыһыан кэриэтинэн абыллиэҕэ.

✦ Республика аһылыгын промышленноһа иэгэрон таһаарыыны 33 бырыһыанынан улаатыннарыа, эт-уут промышленноһа — 45 уонна балык промышленноһа — 40 бырыһыанынан.

РОССИЯ

РСФСР—Советскай Союз республикаларын ортолоругар тэҥ бырааптаах бырааттыы саамай улахалара. Киин уопсай Союз үрдүгэр иэһэ буллар нефть биэс гыммыт түөрдүн, химическай сэнтүөрт гыммыт үүнүм, электроэнергияны үс гыммыт инэлитэн кэриэтин, металл, чох, газ тыа хаһаайыстыбатын машиналарын аҥарын кэриэтин биэрэр. Россияҕа байыаннай дойдубут ыйыллыбат сирин аҥардыттан ордугун биэр. Советскай народ бурдук, эт, үүт уопсай иэһэбүгүн аҥардыттан ордугун Российскай Федерацияҕа хонуулардыттан уонна фермэлэрдиттэн ылар.

Россия социалистическай республикаларга байытыгар иэһэ буллар химическай бородуукэуйа 17 бырыһыанынан, ыскоох металлар, машиналар уонна оборудованиелэр, ойуур уонна целлюлоза-кумаҕы промышленноһын бородуукэуйатын 12 бырыһыанынан, оттук 11 бырыһыанынан, хара металл итиэннэ чэпчэки промышленность иэһэбүктэриэн 10 бырыһыанынан ыытар. РСФСР сэнэйдэ республикалартан иэдэс оборудованиены, старыэны, матырыйаалы, народ туттар иэдэс табаардарын ылар. Советскай Россия хаһаайыстыбатынай ситиһиилэрэ байыгы дойдубут экономикатын сайдыытыгар, советскай народ олоҕун тэһиинэн үрдэтиигэ улахаттык сабыдыалыыр.

БҮТҮН СОЮЗТААҔЫ ПУШКИНСКАЙ БЫРААЊЫННЬЫК

Бэс ыйын 1 күнүгэр улуу поэт сиригэр-дойдутугар—Михайловскайга Поэзия Бүтүн Союзтаабы Пушкинскай бырааһынньыга буолан ааста. Михайловскай күөх хонуутугар уонунан тыһыынча пиэлэҥнэ тапталлаччылар мүһүнүллэр. Россия поэттара, атын республикалартан кэлэ сылдьаччылар уонна тас дойдулартан ыҥырыллыбат маҥнайгылар бииртэн биир туран тыл эттилэр. Киниэхэ бэрт ордук тыһынан иҥүүгэ улуу поэтын көҥүүлүүр тапталын дойду үрдүнэн албан аатын туһунан ирдэнньилэр.

ССТА.

ЯКУТСКАЙ. Корокронике Илин-Сибиирдээҕи студиятыттан саҥа тылынан 30 уус-уран фильмэлэри саҥарда. Актердар быйыл иэдэс 20 геккэлэ тиийдэрэ бырааттыыллыбыттар.

СНИМОККА: Илин-Сибиирдээҕи студия режиссера Анатолий Горохов (сэргэх) уонна операторга Лев Веремиков тиийэллэрин саҥаччыгыттан уонна тыла чуолкайдыыр бэрэбиэркэлиилэр.

С. Белгород фотота. *ССТА фотохрониката.*

Кыра норуоттар чэлгийэ сайдыылара

«Бырааттыы бирэ сомоҕолоһуулаах Советскай государство бары нацилларын уонна народностарын айар эрчиллэрэ, айар дьоҕурдара, талаанната соҕумэрдик толору арылыннылар».

(ССКП БК «ССРС тэриллибитэ 50 сыла туолуутугар бэлэмнэнии туһунаах Уурааҕыттан).

Улуу социалистическай революция уонна ССР Советтарын тэриллиитэ Россия хоту оттуун кыра норуоттарын чэлгийэ сайдыыларыгар аан дэпситтара. Ааҕа Советскай государство Хотугу норуоттар дьылҕаларын туһугар байытын бастакы сылларыттан кыһаммыта. Онно тэриллибит холбоһуктаах хаһаайыстыбаларга үбүнэн чэпчэтиилэр оноһуллуубуттара. Советскай баланс интернат-оскуолалары көрүүнэтиинни бэйэтигэр ылбыта. Ол бары хотугу норуоттар кэһэ сылдьалларын быыһыттыыр служ улахан суолталаах этэ. Советскай дойду аралас куораттарыттан хоту учууталлар уонна практар болохторо барбыттара.

Калимсэ үөрэҕэ суох хотугу норуоттар культурнай үүнүүлэригэр быһаарбыллыах кардинальнай сурук-бичик айыллыбыта буолбута. Ити норуоттар бэйэлэрэ билигин сайдыбыт литературнай тылларыттан учебниктар, бары нацилар уонна народностар бэрэ оттулэринэн национальностар икки ардыларыгар сыһыаннаһыы итиэннэ бииргэ үлэлээһини уонна тылын быһыытынан иҥүүгэ тылы талбыттара. Кини хардарыта сибээстэһии уонна сомоҕолоһуу модун оруоллыыбын. Ара дойду итиэннэ аан дойду культураларын бастын ситиһиилэриттэн тыынан буолла.

Советскай былаас сылларыгар хотугу норуоттарга национальнай интеллигенция үөскээтэ. Ол практар, учууталлар үгүстэрэ Москваҕа уонна Ленинградка үөрэммиттэрэ.

Хотугу дойду норуоттарыгар-бэйэлэрин литературалара сайдар. Чукча Юрий Тытхеу, нэнэлэс Григорий Ходжер, нивха Владимир Санги айымныларга элбэх омук тылыгар тылбаастаннылар. Бааҕа-үөҕэ 110 кинилээх ыкаһыр представителин Семен Курилов хоһоонноро киэҥник биллилэллэр.

1929—1930 с.с. Хотугу дойду норуоттара бэйэлэрин бэйэлэрэ дьаһаһар быраабы ылбыттара: чукотскай, корякскай, эвенкэйскэй, ненецкай о. д. а. национальнай уокуруктар тэриллибиттэрэ. Хас бирдии уокурук национальностарын аҕаланыттан гутулута суох ССР Советтарын Национальностарын Советыгар бэйэтин депутатын ыытар.

Кэлин сылларга кыра норуоттар олохторо экономическай оттунэн саҥалыы эрэ көтөрүүнэ. Этнографтар биэргэтээллэриниэн, таба ытыктыгар үлэ төрөөбүнэ-уларыйыыта Инук Хотугу дойду көрүнэҥньата бүтүннүү сиһэ олохсуйар кыаҕын уоскэтэ. Туундараҕа табаһыттар бэрэсэдэлэрэ бэйэ-бэйэлэрин солбуһаллар уонна үксүн 500-700 кинилээх бөһүөлэктэргэ олороллор.

Кыра норуоттар олохторун социалистическайдыы улаатыннарыыга кыаҕы кэлэ-кэлэ-тухары быданан-харыйа көрүүлэрин туоратыллаллара, дьарыга активнайдык кыттыһыылара атастаһыллар.

ССТА.

Франц-Иосиф архипелагар Хейса арыы баар. Кини ныгыллан батыһа дьоҕус-дьоҕус дьиэлэр кэмэлэзэбиттэр. Бу—аан дойду саамай хотугу геофизическай обсерваториятыгар. Кини метеорологическай даннайдары хомуйар. Сиргэ түһэр космическай сарданалары аабар, метеорологическай ракеталар кемелэрунэн атмосфераны иэтиир.

СНИМОККА: гидрометеоролог Людмила Спивак Сир радиационнай балансатын кэмнэкир прибор аттыгар.

Б. Корзин фотота.
ССТА фотохрониката.

РЕСПУБЛИКА ПЯТИЛЕТКАТА

ТЫА ХАҺАЙЫСТЫБАТА

✦ Тыа хаһаайыстыбатын производствотын сыллаагы иэгэрон таһаарыыта 1970 сылга 49 миллиард солкуобай буолуоҕа. 1971—1975 сылларга 1,2 мөлүйүөн гектардаах ыһыллыбыт сири туһаныы, 1,8 мөлүйүөн гектардаах бадараанныах уонна ньуол сирдэри көрүүгэ бэлэтэһэр.

✦ Суоһу барыы көрүүнэрин уонна көтөр ахсаанын, кинилэр продуктивнэстэрэ улаатыахтара. Сылга эрэтүүнэн эти иэгэрон таһаарыы, аҕыс пятилеткаҕа тэҥнээтэххэ, 1,3 мөлүйүөн тоннаһан улаатыыда уонна 7,3 мөлүйүөнү тонна буолуоҕа. Үүт сылга эрэтүүнэн иэгэрон таһаарыыта 44,5-тэн 51 мөлүйүөн тоннаҕа тиийиэҕэ, сымалаат 20,7-тэн 27 миллиард үстүүкээҥҥэ, түү 191-тэн 228 тыһыынча тоннаҕа.

✦ Производственнай, олоҕор дьаһаһыы уонна культурнай-быытовой тутуулар, тыа хаһаайыстыбатыгар техниканы атыылаһыыга государство 35 миллиард солкуобайга диэри харчыны бэлэтэһэр. РСФСР Тыатын хаһаайыстыбатын министерствотын сэһэргэтэрыгэр сүрүн производственнай фоннар, 1970 сылы кытта [illegible] тэҥнэһиэҕэ, 1,5 төгүл, тыахтара, оттон колхозтарга —1,5 төгүл.

✦ Российскай Федерация колхозтара уонна совхозтара аҕыс пятилетка сыллаагы 706 тыһыынча трактордарын, 287 тыһыынча бурдук кэмбайынарын, 315 тыһыынча кэриэ грузовой автомобиллары ылбыттара. Сэнэ пятилеткаҕа республика тыатын хаһаайыстыбатыгар 18 бырыһыанынан элбэх трактордар бэриллиэхтэрэ, бурдук комбайынара—10 бырыһыанынан, грузовой автомобиллар—46 бырыһыанынан. 1971—1975 сылларга РСФСР колхозтара уонна совхозтара 130 мөлүйүөн тонна минеральнай уоһуордуулары—аанньат пятилеткалаар 53 мөлүйүөн тонна кэриэтинэн элбэри ылыахтара.

✦ Республика тыатын хаһаайыстыбата билигин пятилеткаҕа аҕысталарар икки төгүлүнэн элбэх электроэнергияны ылыаҕа. Олоххо дьаһаахха электроэнергияны тутуу 77 бырыһыан улаатыыда. Тыа сирдэригэр 143 тыһыынча километрга электролиниялар тэриллиэхтэрэ.

✦ Тыа хаһаайыстыбатын үлэ огорутуттэрэ [illegible] бырыһыанынан [illegible] көрүлэр.

✦ Совхозтарга бородуукэуйа себестоимоһа 1975 сылга, 1970 сылы кытта тэҥнэтэххэ, 3,7 бырыһыанынан ыстыыда, оттон барыыс 3 миллиард 560 мөлүйүөн солкуобай буолуоҕа.

БААҺЫНАЙДАР ДЬАДАЙААЛАР

НЬЮ-ЙОРК. ССТА. АХШ тыатын хаһаайыстыбатыгар биһэн капиталистическай хаһаайыстыбалары бас билээччилэр уонна бытархай фермердэр икки эрдэлэригэр абыраабат дьүккүөрдээх өхсүһүү бара турар. Сыл аҕыһын сүүһүнэн саҥыныыга фермердэр эстэллэр-бысталлар. Кэнники уон сылга фермалар аҕыаннарга 25 бырыһыанынан абыйаата. 1947—1968 сылларга тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлээччилэр аҕыаннарга 52 бырыһыанынан сарбылыыга. Ити күүраттарга тыа сирин дьадаҥылара нүтүллүүлэрэ үөскэтэр. Оттон ол үлэтэ суох буолуугу күүһүрдэр.

ТОКИО. ССТА. Аарпыт сылаахха Япония тыатын сирин хас эһэлүс олохтообо арыый ордук олоҕу-дьаһаҕы көрдөөн күүраттарга киирдэ. Япония бааһынайдарын дохуоттара салгыы намтыы турар. Дойду үрдүнэн ортотунан киһиэхэ бааһынай хаһаайыстыбатын бюджетын 40-ча эрэ бырыһыанын төлүйэллэр. Бюджет онтон ордубут оттун тастын үлэлэртэн киллэриннэллэр. Тыа хаһаайыстыбатын инвентарын өҥөрөр үгүс фермалар бэйэлэрин өҥөрбут табаардарын сыанатын лаппа үрдэтөргө быһаарыныан өлөрөллөр. Бааһынайдар тыын интэриэстэрэ эмиэ улахан промышленнай монополиялар интэриэстэрин сиэртибэтинэн буолуоҕа.

(Бүтүүтэ. Иннин 2 стр. нэр).

тэрэ сайдарыгар анаалласх өөнньуурдары атыылаһыахха. Тыаһыыр, хамсыыр, ордук эрэйиннэ өөнньуурдар ордук табыгастаахтар. Итиитэн салгыы онтөөр, түтэр дьайыллах, кэлэн олбөх конструкторскай оруттаах өөнньуулары атыылаһыахха наада.

Коллективнай өөнньуу ирдэбэрэ хэйүүкү общество биир интэриэстээх чилиэннэрэ буоларга саламмыр. Оҕо тыда сайдарыгар, инициативалаах, дьаныардаах буола интиилэритэр улахан суолталлах.

Биллэн түрэр оҕо-оҕо характера, өйө-санаата, билинтэ-көрүүтэ тус-туспа. Онон коллективнай өөнньуулары тэрийии, салайыы үгүс уустуктардаах. Маны квалификациялаах педагогтар комнлэрүнэн эрэ быһаарыахха сөп.

Коллективнай өөнньуу дьыалбай буолара наада. Маныаха быһыарыллах интинин оскуола биэрэр. Оҕо оскуолаҕа ылбах

ОҔОҔО ӨӨННЬУУ СУОЛТАТА

киһилээх коллектив чилиэнинэн буолар. Онон өөнньуу ордук кытаанах коллективнай формаларга киирэр уонна коллективнай интэриэйгэ, коллективнай дьиэсиплиннэргэ тардыллар. Холобур, күрэхтэһии буоҕа да оскуолатын, коллективы чиэһин өйүн туруулаһан туран ахсүһэр.

Интэр үлэҕэ айымныллах өөнньуу, атыыны эттэххэ оҕо бэйэтинэн толкуйдаан өөнньөөһүнэ, улахан суолталлах. Өөнньуу бу көрүнэр сорох эрдэ, сорох хойутаҕа киирэр. Айымныллах өөнньуулар оҕо тарылгаларын программатыгар киирэллэр, оҕоҕо киниилэр олбөх оруттаах үлэни ыыталлар. Оттон төрөппүттэргэ айымныллах өөнньууну тэрийии бэйэлэриттэн тутуллуктаах.

Айымныллах өөнньууну тэрийиигэ төрөппүт, интээччи эбэтэр учууталга бастаан кыра, орто, улахан саастаахтарга тус-туспа өөнньуу ис хоһоонун, бастакы ыытыллыы быһаарын, кердөрөн биирдэхтээх. Холобур туга өөнньуур буоллахтарына хаанньык тутуу ыытылларын, тутуу материаллаларын, былааһын билиһиннэриэххэ наада. Маны таҥа тутуу комплексныйдык хайдах барара, хаачыстыбата хайдах сытыһыллэрэ, истас сытэрилиннэтэ, кырааската, кииртэктиэтэ эмиэ билиһиннэриллиэхтээхтэр. Тутуута өөнньуу улам уустугуран иһиэхтээх. Холобур бастакы бөлөм матырыйаалынан тутан биэрэн, кэлин матырыйаалын байҕалэрэ бөлөмнөөн тута өөнньуоҕуохтаахтар.

Биллигин биһиги оскуолаларбытыгар өөнньуулуу тэрийиигэ ыарахаттар баалларын. Өөнньөөһүн көрүнэрэ үөрэх программатыгар киирбэллэр. Холобур, литератураҕа ертөллэрбинэн, сөҕеттэрбинэн өөнньөөбүн. Оттон начальнай кылаастарга нги

өтэр эйэсыһаларбыт, куукулэларбыт, кубиктарбыт, остуолдарбыт, одеяһестэрбут, иһиттэрбит-хомуостарбыт нуучча тылыгар, ахсаанга үүгүтүү тутуллаллар. Оҕо оскуолаҕа өөнньөөбүнэ общественнай көрүнэнэр диэн эппиппит. Оҕо итинэн сибээстээн иҥэ ылар суолга үктэнэр.

Итинэн маннык саһааларга этиэҕи барарыллар: Тороппүттэр, оҕо тэрилтэлэрэ, оскуолалар өөнньуу бары көрүнэр. Материальнай базаны тэрилтэлэрэ наада. Оҕо тэрилтэлэрэ уонна оскуолалар үүтээй тэрилээх площадкаларын туттуохтарын сөп. Оҕо тэрилтэлэриттэн хабыллыбатах 4—6 саастаах оҕолору саас, күһүн коллективнай өөнньөтөр эмиэ кыаллыахтаах. Түмүктээн эттэххэ, интии үүстүк көрүнэрин ылбыт, билиспиппит, толору дьөҕүрдээх оҕолор оскуолаҕа киирэллэрин туһугар бары турунуоҕун!

Н. СОЛОВЬЕВ,
Саха АССР оскуолаларын үтүөлээх учуутала.

БАСТЫҢНАР ПУТЕВКАЛАРА

Мичат кэдьүүстээхтик сыанаһыныгын биир табыгастаах көрүнүнэн дойду иҥэ уонна тас оттуларыгар кэрэ-бэлэх историческай мүэстэрдэринэн, айылҕа чаҕылхай сирдэриттэн-уоттарыгын күүлэйдээбин буолар. Сылгын сыл аҕыһын Саха сиригэр, оттон иһиттэн биһиги оройуонтан ачаа, эдэр ыччаттар тас дойдуларга уонна дойду кини уобаластарыгар комсомол туристическай путевкатынан күүлэйдээн кэлиилэрэ элбэх иһэр. Тас дойдуларга комсомольскай тэрилтэлэр рекомендацияларынан, бастатан туран, үлэ-үөрэх бастыҥнара, активнай общественниктар баран күүлэйдэн кэлэллэр.

Былыл сайын биһиги оройуонтан хас да бастыҥ ыччаттарбыт тас дойдуларга күүлэйдии барыахтара.

Матрена Васильева—Эрилик Эристиин аатынан колхоз бригадатын аҕатын маннык ыскыыта. Кини орто оскуоланы бүтэрэн баран хас да сыл төрөөбүт колхобугар оҥорөй көрөччүнэн үлэлээбитэ. Кэлин үс сылга Уорба ыччат-комсомольскай фермаҕар заведующайынан ананыллыбыта. Маҥнай аспыт сылга хас бирдии ынаҕыттан 2300 кг үүтүнэн оройуон бастыҥа—маннык ыскыыттарын ахсаныгар киирбитэ. Бастыҥ маннык ыскыыт бэс ыйын бүтүүтүгэр **Югославия Социалистическай Федеративнай Республикатыгар** күүлэйдии барарыгар ЦБСЛКС райкома путевка биэрдэ.

Мария Местникова—1966 сылларахха Дириҥ орто оскуоланы бүтэран баран, Карл Маркс аатынан колхозка комсомольскай путевканан производствоҕа үлэлии тахсыбыта. 2 №-дээх бригадаҕа Хомустаахтары фермаларга икки сыл маннык ыскыыттаабыта. Онтон Одьулуунналары СПТУ-га бухгалтердар курстарын үөрэнэн бүтэрбитэ. Билигин колхобугар бухгалтер. Киинэхэ уонна кини дьүөгэтигэр Ленин аатынан колхоз комсомольскай тэрилтэтин секретара, Саха АССР Верховнай Советын депутата **Варвара Николаевнаҕа Польша Народнай Республикатыгар** бараҥ күүлэйдиир чиэс тиэтэ.

Валентина Дьячковская Е. И. Куранов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар бастыҥ үөрэнээччи, активнай общественник быһыытынан биллэр. Вала быйыгы үөрэх дьылыгар толкуос кылааһы бүтэрдэ. Кини—оскуолатын спортивнай чиэһин үгүстүк көмүскээбит спортсменка. Оскуолатаҕы историческай курууһуокка үһүс сылын үлэлээтэ. Бу курууһуок старостата. Вала эдэркээн олоҕор быйыл бииргэ үрдаты төрүүлээх бэлэх түэн күүтүр. Кини ата-эбэтэ эйгэлэргэ 15 хонукка **Польша Народнай Республикатын** устун күүлэйдиэхэ. Урут кинигэттэн эрэ биллэр дойдутун алыс нэһилиэгэ көрүөҕэ.

Оройуоннааҕы электрдыах комбинатыгар **Анастасия Иванова** хаһыс даҕаны сылын тангас кырыйаччынан үлэлии-Анастасия—комбинат комсомольскай тэрилтэтин секретара. Бастыҥ үлэһит кыһалҕа райсовет депутатынан, исполком чилиэнинэн быһыбардаабыттара. Таб. Иванова аатырдыах ыйын бастакы анарыгар уон хонукка Финляндияҕа барыаҕа.

С. ЭВЕРСТОВ.

Сарсын—бэс ыйын 7 күнүгэр үйэлэрэ үһүлүччулаах байҕалаах деятель, ССРС Сэбиэскиэттэрэ Күүтэрин биир активнай горийэччи, Советскай Сэбиэскэй Сэриитин Герөйа Бирдэ Арамаҥнаһын Мерецков (1897—1968) төрөөбүтэ 75 сылыгар туһулар. Кини кыаһыл аралеспитэн Советскай Сэбиэскэй Союз Маршалыгар диэри улахан уонна хайҕалдаах суолу бааһыта.

Подполковник научнай тэрийэр таллаҕа Ада дойдуну көҥүскүүр Улуу сэриигэ ситэ-дарыгар, Волховскай-Карельскай уодал. фронтарга хамаандалдаабыт кэмигэр, ордук ирдэлэйдик хостубута. Сэриигэ кэнниттээҕи сылларга К. А. Мерецков Советскай

Армия командирдарын уонна инженернай кадрдарын баһаалыһаҕынэ улахан киллэрэбитэ.

К. А. Мерецков үһулуччулаах үтүөлэрин иһин ССРС, кэккэ тас дойдулар үгүс ахсаанныах орденнарынан уонна медальдарынан наҕараадаламмыта.

ССТА фотохрониката.

х х х

Бэс ыйын 7 күнүгэр советскай ырыаһыт Леонид Витальевич Собинов (1872—1934) төрөөбүтэ 100 сылын туолар. Нуучча улуу артиһын айар үлэтэ опернай искусство бодоҕо кыстуулаах эрэ буолбатах, ону аһан XX-е үйэ бастакы 10 сылларыгарыгы биһиги дойдубут бүтүүнүн художественнай олоҕо. Л. В. Собинов олус сэдэх кэрэ кумаатаах этэ. Кини айар үөбүрастара характеры дириҥник арыйыынан, дьиҥнээх кырдьыктарынан уратылааҕынан этилэр. Вокальнай уонна драматическай искусство ыччаттарын Собинов П. И. Чайковскай «Евгений

Онегина» оперетыгар Ленскай ороллуун үөрөрүүгүттэр ситиспиттэ.

Собинов оро куурдуулаах искусствота уонна үгүс орутгаах общественнай үлэҕэ Сэбиэскэй дойдуган үлүгэрдик сыаналаммыта. 1923 сылдаахха кинигэҕэ республика народнай артиһын бочуоттаах аата инэриллибитэ. Л. В. Собинов айар үлэлэрэ үһулуччулаах советскай ырыаһыттар, драмартистэр ыччаттарын тахсыыларыгар дириҥ торуту уурбуттара.

СНИМОККА: Л. В. Собинов П. И. Чайковскай «Евгений Онегина» оперетыгар Ленскай ороллуттар.

ССТА фотохроникага.

Редактор Н. П. СИДОРОВ.

Оройуоннааҕы балыыһа администрацията, профсоюз местнойа балыыһа үлэһитигэр Р. С. Платоновка, кини таптыыр ыарахан

ПЛАТОНОВА АКУЛИНА КОНСТАНТИНОВНА

уһун, ыарахан ыарыы кэмиттэн бу дьыл бэс ыйын 3 күнүгэр олбүүттэн дириҥ кутуруһаннарын тиэрдээллэр.

Таптыыр ыаргынам, ийэбит, аймахпыт

ПЛАТОНОВА АКУЛИНА КОНСТАНТИНОВНА

бу ый 3 күнүгэр уһун, ыарахан ыарыыттан олбүүтүн айахтарыгар, табаарыстарыгар курутуйан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оболоро. аймахтара.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—9-13-95, отделлар—9-14-95, уоһасай—9-15-05.

«Саха олоҕо» («Новая жизнь»)— орган Чурапчинского райкома КПСС и райсовета депутатов трудящихся Якутской АССР

Заказ№ 68 Чурапчинская районная типография, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 12 Тираж 2544.

Официальнай отдел

Транспорга сэрэхтээх буолуоҕун

Үлэһиттэр депутаттарын оройуоннааҕы Советын исполкома бэс ыйын 1 күнүттэн от ыйын 1 күнүгэр диэри Бүтүн Сойуустааҕы месячник ыытыллыытынан сибээстээн уонна Саха АССР Министрдэрин Советын 1972 сыл кулун тутар ыйын 12 күнүнээҕи дьаһалынан салайтаран, Чурапчы оройуонун территориятыгар бары колхозтар, совхоз, тэрилтэлэр транспордаларын үлэһиттэрин уонна транспорт көрүүтэрин чааһынай бас билээччилэр ытыкта сатыы дьоннор өттүлэриттэн оройуон суолларыгар, нэһилиэнньэлээх пууннарыгар транспорт аварията, дэлэйбит тахсыыларын сэрэтэр дьаһаллар тустарынан аналлаах быһаарыы ылынна.

Райсовет исполкома нэһилиэктэр Советтарын председателларин, колхозтар бырабылыанньаларын, совхоз дирекциятын уонна бары тэрилтэлэр салайааччыларын абааһыннэтэтэ:

—бэйэлэрэ хабар территорияларыгар транспорга аварии, дэлэйбит тахсыытын сэрэтэр сыалтан нэһилиэнньэ ортотугар, тэрилтэлэр үлэһиттэригэр авто-мототранспорга сэрэхтээх буолууга иитэр-үөрэтэр үлэни күүһүрдэн ыыталларыгар;

—аналлаах оборудованиета суох грузовой автомашиналарга дьону таһыыны, автомашиналар кабиналарыгар суол быраабылаларыгар көҥүллэммит нуорматтан таһынан дьону олордууну уонна транспорт процесстарыгар дьону таһыыга кытаанахтык боболлоругар, маныаха хонтуруолу күүһүрдэллэригэр;

—үлэҕэ таһаарыллар транспорт техническэй туругун бэрэбиэркэлээһини уонна туһаанынаах механиктартан ирдэбили күүһүрдэллэригэр;

—сокуоннай сааһыгар туола илик оҕолор мотоциклы, мопеды, моторданах велосипеды ууруулаан ыыталларын бопсолларугар;

—автомашиналары, мотоцикллары, мопедтары регистрацията, номердаах нумера суох үлэлэтээччилэри уонна ыыталар правата суох дьоннор үлэлииллэрин боппор үлэни ыыталларыгар.

Райсовет исполкома бу быһаарыы толоруутун хонтуруоллааһыны ис дьыала оройуоннааҕы отделыгар сүктэрдэ.

Официальнай отдел

ОБЩЕСТВЕННАЙ БЭРЭЭДЭГИ БӨҔӨРГӨТҮҮГЭ—БАРЫ КҮҮҺҮ

ССКП райкомун бюрота **«Хатылы нэһилиэгэр общественнай бэрээдэк уонна общественнай тэрилтэлэр үлэлэрин туругун туһунан»** сельсовет исполкомун председателя тов. **Кривошапкин Н. Г.** отчуотун дьүүллээтэ.

Нэһилиэк Совета общественнай бэрээдэги тупсарыыга сыһыаннаах боппуруостары 1971 с. бэс ыйыттан ыла сессияҕа биир, исполкомуга икки нэһилиэнньэ уопсай мунньаҕар түөрт төгүл дьүүллэһиннэ тэрийбит. Хадаар нэһилиэгин ыччатыгар хас биирдии агитколлективынан сиэбуллубут. Общественнай бэрээдэги кэһии хас биирдии түбэлтэтин туоратар туһунан кэпсэтии ыытар бириэмэтигэр дьаһаллар тута ылыллан иһиттэр, арыгыны эккирэтэн иһэр 16 киһи эттэммиттэр. Табаарыстыы суут, народнай дружина, милиция общественнай инспектора, быһаарыынай тройка, дьахтар Совета тэриллибиттэр. Саастарын ситэ илик оҕолорго общественнай инспектор анаммыт.

Маны таһынан элбэх итэҕэстэр баалларра баалларынна. Кыра күлүүлээннэтэрин оҕорууну иһин 7 киһи 15-тын суукка милиция оройуоннааҕы отделениетыгар олордуллубут. Икки холуобунай буруйу оҥоруу түбэлтэтэ тахсыбыт.

Общественнай тэрилтэлэр—дьахтар Совета, табаарыстыы суут, народнай дружина, бэрээдэги харыстааһын общественнай инспектордара о.д.а. баар итэҕэстэргэ быһаарыылаах дьаһаллары ылбаттар, иитэр-үөрэтэр, профилактическай үлэни уонна практическай көмөҕү ыраахтан ситэтэ суох оҥорбуттар. Табаарыстыы суут биир эрэ төгүл мунньахтаан дьыала көрбүт. Совет исполкомун өттүттэн бу тэрилтэлэр үлэлэригэр хонтуруол уонна ирдэбил намыһахтык туруоруллубут. Иитэр-үөрэтэр соруктаах лекциялар, дакылааттар оҥоһуллубатахтар. Совет, отделение, совхоз киин аппаратын салайааччылара, специалистара нэһилиэнньэҕэ иитэр үлэҕэ активнайдык кыттыбаттар.

Отделение, оскуола, совхоз дирекциятын киин аппаратын иһинээҕи маҕнаһы суһуох партийнай тэрилтэлэр мэлтэх сибээстээхтик үлэлииллэр. Тахсар итэҕэстэргэ буруйу-сэмэни оҥоруу — дьаалатын үксүгэр нэһилиэк Совета ылымммыт. Сорох түбэлтэҕэ нэһилиэк Совета ылыммыт быһаарыылара, дьаһаллара тустаах салайааччыларынан, үлэһиттэринэн толоруллубаттар. Арыгыны бэрээдэктээн атыылыыр туһунан ССКП райкомун бюротун, райсовет исполкомун быһаарыыларын чааһынан сэбиэдиссэйэ тов. Барашкова М. С. тоҕорбут. Итиннэ тумугэр билигин да арыгыны батыһан иһэр киһи ахсаана элбэх. Общественнай бэрээдэги, үлэ дьиссипилинэтин кэһиилэр салҕанан тахса тураллар.

Райком бюрота общественнай бэрээдэги бөҕөргөтүүгэ тахсыбыт итэҕэстэри туоратыыга Совет исполкома аналлаах дьаһаллар былааннарын ылынан үлэлииргэр абааһыннэстэтэ. Ылыныллыбыт былааннар нэһилиэнньэ уонна бары общественнай тэрилтэлэр дьүүллэригэр туруоруллуохтаахтар.

Нэһилиэк бары общественнай тэрилтэлэрэ, олохтоох профсоюзнай, комсомольскай тэрилтэлэр общественнай бэрээдэги харыстааһыныгар таһыгын быһыыка үлэлиэхтээхтэр. Киһилэр үлэлэрин отчуоттарын нэһилиэк Советыгар, партийнай тэрилтэлэргэ, нэһилиэнньэ, агитэона мунньахтарыгар истэн дьүүллэһэн иһэри тэрийэллэригэр партийнай тэрилтэлэр секретардара тт. Кривошапкин Н. Г., Спиридонов Ф. И., Кладкина Д. И. эбээһинэстэннилэр.

Общественнай бэрээдэги, үлэ дьиссипилинэтин кэһии хас биирдии түбэлтэтин кытаанахтык сэмэлээн сиптоох дьаһаллары, миэрэлэри ылан иһэргэр, арыгылааһын о.д.а. буруйу оҥоруу тахсар төрүөттэрин, биричиинэлэрин суох оҥорууга Совет тэрийэр-маассабай үлэтин туһаайарыгар, нэһилиэк Совета таһаарар быһаарыыларын, дьаһалларын тустаах салайааччыга эбэтэр үлэһиккэ тэлэттэрор бэрээдэгин үрдэтэригэр, быһаарыы, дьаһал толоруутун хонтуруоллуурга сельсовет председателин бюро сорудахтаата.

Билигин бэрээдэк салайааччыта-иитээччи. Нэһилиэк, совхоз, отделение салайааччылара, специалистара нэһилиэнньэ иннигэр лекциялары, дакылааттары, иитэр-үөрэтэр ирдэс оруттээх үлэни ыыталларын хааччыйалларыгар бары парткомнара сорудахтанна.

ССКП райкомун бюрота бары парткомнары, нэһилиэктэр Советтарын исполкомнарын бу уураахынан сибээстээн общественнай бэрээдэги бөҕөргөтүүгэ хайдах ыытыллара хайдах олоххо киирэн иһэрин туһунан боппуруоһу дьүүллэһэллэригэр сүбэлээтэ.

ТАТАРСКАЙ АССР, Казаннааҕы тыа хаһаайыстыбатын институтa 50 сааһын туолла. Дойду оҕорнай үрдүк үөрэҕин саамай кырдьаҕас заведениеларыттан биирдэстэрэ тоҕус тыһыынчаҕа чугаһыыр специалистары бэлэмнээтэ. Билигин манна үс тыһыынчаттан тахса студеннар үөрэнэллэр. Быйыл мантан 350 агрономнар, инженердэр, механиктар тахсыахтара.

СНИМОККА: агрономическай факультет студенкалара Валентина Ильина (хаҥас диэки) уонна Зоя Смирнова. Ука диэки—үүнээйилэр физиологияларын кафедратын доцена Лилия Мошкова.

Б. Мясников фотота.
ССТА фотохроникэтэ.

ГЕОГРАФТАР КОНФЕРЕНЦИЯЛАРА

ВЛАДИВОСТОК. ССТА. Манна ССРС географическай обществотын Дальнай Восток географтарын үлэлэрин соруктарын уонна кэскиллэрин туһунан дакылааты ССРС Наукаларын академиятын Дальнай Востоктааҕы научнай киинин президиумун председателэ, ССРС НА чилиэн-корреспондента А. П. Капица оҥордо.

ОҔОҔО ООННЬУУ СУОЛТАТА

Миэхэ үөрэнээх иннинээҕи саастаах оҕолор тэрилтэлэрин салайааччы үөрэх оройуоннааҕы салаатын инспектора Нина Николаевна Платонова оҕо тэрилтэлэригэр оонньуур аҕыйаҕын, онуоха улахан болҕомто уурулубатын туһунан ахтан аһарбыттаах.

Биһиги оройуоҥҥа оскуолаҕа киириэх иннинээҕи саастаах оҕолор 30-тан эрэ тахса быраһыыннара оҕо тэрилтэлэринэн хабыллан иитэр үлэ программатын бараллар. Итинэн уратыҕолор төрөппүттэрин көрүүлэригэр сылдьаллар. Оттон дьиэтэлэригэр уонна оҕо саадтарыгар, бэл, сүрүн оҥорһуулаах оонньууларга, оонньуурдары тэрийиигэ методическай пособиелар олус аҕыйахтар, плакаттар сурдээх наадалаах тэриллээхтэр. Өскөтө киһини ыллары уонна иирдэбили күүһүрдэн туруордахха, ити итэҕэстэри бэйэ күүһүнэн туоратар кыах толору баар дии саныыбын, оонньуу суолтатын уонна сорох боппуруостарын туһунан кэпсэтиини баҕарыллар.

Оҕо характера, тыла-өһө, өйө санаата сайдарыгар, коллективка иитиллэригэр, олоҕу сыаналыыр, өйдүүр буола иитиллэригэр оонньуу суолтатын улахан педагогтар бэлиэтииллэрэ. Холобур, Н. К. Крупская: «Оскуолаҕа киириэх иннинээҕи саастаах оҕолорго оонньуу үөрэх, оонньуу—үлэ, оонньуу—иитии дьоһуннаах средствота,—диэн суруйбуттаах. Онон киһи иитиллиитигэр киһи оҕо эрдэҕиттэн оонньуутугар, өйүттэн сааланнарын, ол сайдан олоххо кубулуйарын тоһолоон ыйаллара. Оонньуу оҕо сатабылаах, бүдүгэс-талыгас, сытыы өйдөөх буоларыгар иитэр.

Оонньуу оҕоҕо учүгэй хаачыстыбаны иҥэриитэ киһи ис хоһооннуттан тутуллуктаах. Дьэ ол иһин төрөппүттэр, оҕо тэрилтэлэрин иитээччилэрэ уонна учууталлар оонньууну салайыыга болҕомтолоохтук сыһыаннаһыахтаахтар.

Оонньуу материальнай тирээбинэн оҕо сааһыгар уонна сайдыытыгар сөп түбэһэр оонньуурдар буолаллар. Маныаха төрөппүттэр үгүстүк алҕаһыыллар. Үгүс төрөппүттэр оҕолоро оонньуурдарыгар кыһамматтар, сайбаттар, оонньууру киһи туох ха-үһүйарын, оҕо дьоҕура, таланына хайдах сайдан иһэрин учуоттаабакка атыылаһаллар. Оттон сорох төрөппүттэр оонньууга аһара бүккүйэллэр. Холобур, собуоттанан хамнаар оонньуурдары оҕолоругар соһуоттаспакка бэйэлэрэ эрэ сөбуоттаах биэрэр төрөппүттэр баар буолаллар. Маныаха оҕо бэлэми көрөн кэрэхсиириттэн, үүтүктээриттэн атын туох да ордубат, айар дьоҕура, мараххаттара туоруурга дьулуура сайдыбат. Дьиҥэ төлкүйдэн баран төбүлбатах, оҥорон баран кылыйбатах эрэ түбэлтэтигэр көмөлөһүөххэ баара. Сорох төрөппүттэр оонньуур ахсаанын эрэ элбэтэ сатыыллар, үгүс үбү ороскуоттаан оҕолорун оонньуурунан көмөн кэбиһэллэр. Бу түбэлтэҕэ оҕо оонньуурдары мунньааччылаан эрэ буолар, туту да кэрэхсэбэт, сонуннан-сонуҥҥа көтө сылдьар, туту да ханна ахтабат буола иитиллэр, оонньууру харыстаабат, алдьатар, сиэмэнэ кордуур.

Оҕо кыра эрдэринэ сөбтөөҕүн оонньуур, кэлин ол аһаан, табаарыстарын кытары бөлөхтөөн оонньуур суолга үктэнэр. Ити кэмҥэ оҕо тэрилтэлэрэ кыайахото тутан иитэллэр. Оттон төрөппүттэргэ бу—үгүстүк кэм. Бу оҕолор личностарын таарыйтарбат кэмнэрэ, оонньууларыттан сылтаан иирсэн, ытаһан-соҥоһон бараачылар. Оонньуура суох оҕолор мисмыран быдьыан эбэтэр биллибэтинэн илдьэ бараачылар. Маныаха төрөппүттэр оҕолорун иирсээннэрин учуоттаах үөрэтиспэккэ эрэ хардарыта оҕолорун көмүскэһэн оҕолорун ортотугар этиһэн ылахтаһан ылааччылар. Мин оҕолор бөһүөлэгим аргыа уонна илин бөлөх ыалларыттан, бэл үөрэнэр оҕолорун иирсээннэриттэн сылтаан төрүөттэммит иирсээннэр дьүүллэнэн турардаахтар.

Былыр да, билигин да оҕо ийэтин, аҕатын, тулалыыр дьону-сэргэни үтүктэн оонньуур. Онон оонньуу общественнай үлэҕэ чугас турар.

Оонньууру атыылаһыыга маҕаһыыннары учуоттуохха: бастатан оҕо сааһыгар, сайдыытыгар, дьоҕуругар сөп түбэһиннэриэххэ. Холобур, бастаан көрөрө-ис-

(Бүтүүтүн 4 стр. көр).